

EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS
COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME

Посібник зі статті 4 Протоколу № 4
Європейської конвенції
з прав людини

Заборона колективного
вигнання іноземців

Оновлено 30 квітня 2017 р.

Видавців або організації, що бажають відтворити цей Посібник (або його переклад) у друкованій формі або в мережі Інтернет, просимо зв'язатися із publishing@echr.coe.int для отримання подальших інструкцій.
Якщо ви бажаєте дізнатися, які Посібники із судової практики знаходяться наразі на етапі перекладу, див. [Очікувані переклади](#).

Цей Посібник було підготовлено Директоратом юрисконсульта; він не зв'язує Суд жодними зобов'язаннями. До нього можуть бути внесені редакційні виправлення.

Цей Посібник було вперше опубліковано у квітні 2016 року. Він буде регулярно оновлюватися відповідно до змін у судовій практиці. Це оновлення було завершено 30 квітня 2017 року.

Документ можна завантажити за посиланням www.echr.coe.int (Case-Law (Судова практика) – Case-Law Analysis (Аналіз судової практики) – Case-Law Guides (Посібники із судової практики)).

Для отримання останніх відомостей про публікації стежте за сторінкою Суду у Twitter за посиланням <https://twitter.com/echrpublication>.

Цей переклад опублікований за домовленістю з Радою Європи та Європейським судом з прав людини і є виключною відповідальністю перекладача.

© Рада Європи/Європейський суд з прав людини, 2017

Зміст

Примітка для читачів	4
I. Витоки та мета статті	5
II. Визначення терміну «колективне вислання»	5
III. Сфера застосування за колом осіб: визначення терміну «іноземці»..	6
IV. Питання територіальної застосовності та юрисдикції.....	6
V. Приклади колективних вислань	7
VI. Приклади заходів, що не розглядаються як колективні вислання	9
VII. Зв'язок зі статтею 13 Конвенції	10
Перелік цитованих справ	11

Примітка для читачів

Цей Посібник є частиною серії Посібників із судової практики, опублікованих Європейським судом з прав людини (надалі – «Суд», «Європейський суд» або «Страсбурзький суд»), для інформування практикуючих юристів про основоположні постанови, винесені Страсбурзьким судом. У цьому конкретному Посібнику аналізується та узагальнюється судова практика щодо статті 4 Протоколу № 4 Європейської конвенції з прав людини (надалі – «Конвенція» або «Європейська конвенція») до 30 квітня 2017 р. Читачі зможуть ознайомитися з основними принципами у цій сфері та відповідними прецедентами.

Судова практика, що цитується, була відібрана з провідних, найбільш важливих та/або недавніх постанов та рішень.*

Призначення постанов Суду полягає не лише у вирішенні справ, переданих на розгляд Суду, але й загалом у роз'ясненні, захисті і розвитку норм, встановлених Конвенцією, сприяючи тим самим дотриманню Державами зобов'язань, взятих ними як Договірними Сторонами (*Ірландія проти Сполученого Королівства*, 18 січня 1978 р., § 154, серія А № 25.). Відповідно, місія створеної Конвенцією системи полягає в тому, щоб визначити, в інтересах суспільства, питання державної політики, тим самим підвищуючи стандарти захисту прав людини і поширюючи судову практику у сфері прав людини серед всього співтовариства Держав-учасниць Конвенції (*Konstantin Markin проти Росії* [ВП], № 30078/06, § 89, ЄСПЛ 2012).

У цьому Посібнику містяться посилання на ключові слова для кожної цитованої статті Конвенції та Додаткових протоколів до неї. Правові питання, що розглядаються в кожній справі, підсумовані в [Переліку ключових слів](#), вибраних з тезаурусу термінів, взятих (у більшості випадків) безпосередньо з тексту Конвенції та Протоколів до неї.

[База даних HUDOC](#) практики Суду дозволяє здійснювати пошук за ключовим словом. Пошук за ключовими словами дає можливість знайти документи з подібним правовим змістом (обґрунтування та висновки Суду в кожній справі підсумовуються за допомогою ключових слів). Ключові слова для окремих справ можна знайти, натиснувши на Case Details (Детальна інформація про справу) в HUDOC. Для отримання додаткової інформації про базу даних HUDOC та ключові слова див. [Керівництво користувача HUDOC](#).

* Цитована судова практика може бути викладена однією або обома офіційними мовами (англійською та французькою) Суду та Європейської комісії з прав людини. Якщо не вказано інше, усі посилання стосуються постанови по суті справи, що була винесена Палатою Суду. Абревіатура «(ріш.)» вказує на те, що наводиться цитата з рішення Суду, а абревіатура «[ВП]» на те, що справа розглядалася Великою палатою.

Стаття 4 Протоколу № 4 – Заборона колективного вислання іноземців

«Колективне вислання іноземців заборонено».

Ключове слово HUDOC

Prohibition of collective expulsion of aliens (Заборона колективного вислання іноземців) (P4-4)

I. Витоки та мета статті

1. Після того як Протокол № 4 був складений у 1963 році, він став першим міжнародним договором, у якому розглядалося питання колективного вислання. З пояснювального коментаря до нього стає зрозуміло, що метою статті 4 була офіційна заборона «таких колективних вислань іноземців, які мали місце в новітній історії». Таким чином, було «погоджено, що прийняття [статті 4] та пункту 1 статті 3 (заборона вислання громадян) у жодному разі не може тлумачитися як таке, що будь-яким чином виправдовує заходи колективного вислання, які могли бути вжиті в минулому» (*Hirsi Jamaa та інші проти Італії* [ВП], § 174).

2. Головна мета цієї статті полягає в тому, щоб не дозволити Державам виселити певну кількість іноземців без розгляду їх особистих обставин, і, відповідно, без надання їм можливості навести власні аргументи проти заходів, вжитих відповідним органом (*там само*, § 177).

II. Визначення терміну «колективне вислання»

3. Загальноприйнятим визначенням терміну «колективне вислання» є «будь-який захід компетентних органів, що змушує іноземців як групу покинути країну, окрім випадків, коли такий захід вживається після і на підставі належного та об'єктивного розгляду конкретної справи кожного окремого іноземця групи» (*Andric проти Швеції* (ріш.); *Їонка проти Бельгії*, § 59; *Sultani проти Франції*, § 81; та рішення Комісії *Becker проти Данії*; *K.G. проти Німеччини*; *O. та інші проти Люксембургу*; *Alibaks та інші проти Нідерландів*; *Tahiri проти Швеції*). Сам факт винесення подібних рішень для декількох іноземців не означає, що мало місце «колективне вислання», якщо кожній відповідній особі була надана можливість в індивідуальному порядку навести власні аргументи компетентним органам проти її вислання (*Alibaks та інші проти Нідерландів*, рішення Комісії; *Andric проти Швеції* (ріш.); *Sultani проти Франції*, § 81). Проте це також не означає, що у випадках, коли було проведено належний та об'єктивний розгляд конкретного випадку кожної особи, «передісторія виконання наказів про вислання не відіграє подальшої ролі у визначенні того, чи було дотримано положення статті 4 Протоколу № 4» (*Їонка проти Бельгії*, § 59).

4. Крім того, вимоги статті 4 Протоколу № 4 не вважаються порушеними, якщо відсутність прийнятого в індивідуальному порядку рішення про вислання є наслідком винної поведінки самого заявника (*Berisha та Haljiti проти колишньої Югославської Республіки Македонія* (ріш.), коли заявники спільно проходили процедуру надання притулку і, відповідно, отримали єдине спільне рішення; *Dritsas проти Італії* (ріш.), коли заявники відмовилися надати поліції свої документи, що посвідчують особу, у зв'язку з чим поліція не могла скласти накази про вислання на імена заявників).

5. Термін «вислання» може тлумачитися як такий, що має аналогічне значення, надане статтею 3 Протоколу (заборона вислання громадян): на думку розробників Протоколу № 4, слово «вислання» слід тлумачити «у загальному значенні, у його поточному використанні (виганяти з якогось місця)» (*Hirsi Jamaa та інші проти Італії* [ВП], § 174, з посиланнями на *travaux préparatoires (підготовчі матеріали)* до Протоколу № 4). У справі *Khlaifia та інші проти Італії* [ВП], уряд Італії підкреслив, що процедура, яка була застосована до заявників, в національному законодавстві класифікується як «відмова від в'їзду з видворенням», а не «вислання». Однак Суд не бачив підстав відступати від раніше встановленого ним визначення і зазначив, що немає жодних сумнівів у тому, що заявники, які перебували на території Італії (в приймальному центрі на острові Лампедуза, а пізніше були переміщені на кораблі, пришвартовані в гавані Палермо), були видворені з цієї Держави і повернуті до Тунісу проти власної волі, що, таким чином, є «висланням» в розумінні статті 4 Протоколу № 4 (там само, §§ 243–244).

III. Сфера застосування за колом осіб: визначення терміну «іноземці»

6. «Іноземці», про яких йде мова у статті 4 Протоколу № 4, — це не лише особи, які законно проживають на території, але й «усі особи, що не мають фактичного права на громадянство в Державі, незалежно від того, чи вони просто перетинають межі країни, проживають або мають в ній постійне місце проживання, є біженцями або в'їхали в країну за власною ініціативою, і незалежно від того, чи є вони особами без громадянства або мають інше громадянство» (*Hirsi Jamaa та інші проти Італії* [ВП], § 174, з посиланнями на *travaux préparatoires (підготовчі матеріали)* до Протоколу № 4; *Грузія проти Росії (I)* [ВП], § 168). Формулювання статті 4 Протоколу № 4 не стосується правового становища відповідних осіб, на відміну від статті 2 Протоколу (свобода пересування осіб «які законно перебувають на території Держави») та статті 1 Протоколу № 7 (процедурні гарантії, що стосуються вислання іноземців, «які законно проживають на території Держави»).

7. Відповідно до такого тлумачення, у справах, які були передані на розгляд до Суду, Суд застосовував статтю 4 Протоколу № 4 до осіб, які з різних причин проживали на території Держави (особи, які просили про надання притулку, у справах *Їонка проти Бельгії* та *Sultani проти Франції*; мігранти у справі *Грузія проти Росії (I)* [ВП], § 170, незалежно від того, проживали вони у Державі-відповідачі на законних підставах чи ні) або були перехоплені у відкритому морі кораблями під прапором Держави-відповідача і повернуті до Держави свого походження (*Hirsi Jamaa та інші проти Італії* [ВП]).

IV. Питання територіальної застосовності та юрисдикції

8. Більшість справ, переданих на розгляд органів Конвенції відповідно до статті 4 Протоколу № 4, стосувалися іноземців, які вже перебували на території Держави-відповідача (*K.G. проти Німеччини*, рішення Комісії; *Andric проти Швеції* (ріш.); *Їонка проти Бельгії*). Тому питання територіальної застосовності не виникало.

9. Справа *Hirsi Jamaa та інші проти Італії* [ВП] стосувалася операцій з відтиснення у відкритому морі і передачі нелегальних мігрантів до Лівії італійськими органами. Суд мав розглянути, чи застосовується стаття 4 Протоколу № 4 у випадках, коли видворення відбувалося поза межами національної території, а саме у відкритому морі. Суд зазначив, що ані текст, ані *travaux préparatoires (підготовчі матеріали)* Конвенції не перешкоджають

екстратериторіальному застосуванню цього положення. Більше того, якби стаття 4 Протоколу № 4 застосовувалася лише до колективних вислань з національної території Держав-учасниць Конвенції, важлива складова сучасних міграційних моделей не підпадала б під сферу дії цього положення, а мігранти, які вийшли в море, часто ризикуючи своїм життям і не діставшись кордонів Держави, не мали б права на розгляд їх особистих обставин перед висланням, на відміну від мігрантів, що пересуваються сушею. Поняття вислання, як і концепція «юрисдикції», явно було переважно територіальним. Однак, у випадках, коли Судом було встановлено, що Держава у винятковому порядку здійснювала свою юрисдикцію поза межами національної території, він може визнати, що здійснення цією Державою екстратериторіальної юрисдикції набуло форми колективного вислання. Суд також повторно підкреслив, що особливий характер морських вод не робить їх територією поза правовим полем. Таким чином, Суд дійшов висновку, що видворення іноземців, яке здійснюється в контексті перехоплення державними органами у відкритому морі під час здійснення своєї суверенної влади, метою якого є запобігання досягненню мігрантами кордонів Держави або навіть їх відтиснення назад до іншої Держави, є здійсненням юрисдикції, яка передбачає відповідальність такої Держави відповідно до статті 4 Протоколу № 4 (там само, §§ 169-182).

10. Суд дотримувався такого ж підходу щодо перехоплення та негайної депортації прикордонною поліцією мігрантів, які прибули таємно, відхиливши тим самим заперечення Уряду стосовно того, що стаття 4 Протоколу № 4 не застосовується *ratione materiae* (з огляду на обставини, пов'язані з предметом розгляду) до справ про відмову у в'їзді на національну територію особам, які приїхали нелегально (*Sharifi та інші проти Італії та Греції*, §§ 210-213, стосовно депортації до Греції мігрантів, які таємно сіли на кораблі, що направлялися до Італії, і прибули до італійського порту Анкона). Суд не вважав за необхідне встановлювати, чи були заявники повернуті назад після чи до досягнення ними території Італії, оскільки стаття 4 Протоколу № 4 у будь-якому разі застосовувалася до обох випадків.

V. Приклади колективних вислань

11. Суд встановив наявність порушення статті 4 Протоколу № 4 лише у шести справах. У чотирьох з них (*Їонка проти Бельгії*, *Грузія проти Росії (I)* [ВП], *Shioshvili та інші проти Росії*, *Berdzenishvili та інші проти Росії*) особи, що підпадали під вислання, мали однакове походження (ромські сім'ї зі Словаччини у першій справі і громадяни Грузії в інших). В інших двох справах (*Hirsi Jamaa та інші проти Італії* [ВП] та *Sharifi та інші проти Італії та Греції*) встановлене порушення стосувалося повернення цілої групи осіб (мігрантів та осіб, які просили про надання притулку) без належної перевірки осіб членів групи в індивідуальному порядку.

12. У справі *Їонка проти Бельгії* заявники були депортовані виключно на тій підставі, що їх перебування в Бельгії перевищило три місяці, а в наказах не було посилання на подану ними заяву про надання політичного притулку або на рішення з цього питання. За таких обставин і з огляду на значну кількість осіб однакового походження, яких спіткала така ж доля, як і заявників, Суд дійшов висновку, що використана процедура не дозволила йому усунути всі сумніви стосовно того, що вислання могло бути колективним. Цей сумнів підкріплювався низкою факторів: *по-перше*, до депортації заявників відповідні політичні органи оголосили, що будуть проводитися операції такого виду, і відповідному органу були надані вказівки щодо їх здійснення; *по-друге*, усі відповідні іноземці повинні були одночасно з'явитися до відділу поліції; *по-третє*, вручені їм накази, в яких вимагалось, щоб вони покинули територію, і накази про їх арешт були складені з використанням однакових формулювань; *по-четверте*, іноземцям було дуже складно зв'язатися з адвокатом; і *на завершення*, процедура надання притулку не була закінчена. Тобто, на жодному етапі у період між врученням іноземцям повідомлення про необхідність з'явитися до відділу поліції та їх висланням процедура не

забезпечувала достатні гарантії, які б свідчили про те, що особисті обставини кожної із відповідних осіб були дійсно враховані в індивідуальному порядку. Таким чином, мало місць порушення статті 4 Протоколу № 4 (там само, §§ 59–63).

13. У справі *Hirsi Jamaa та інші проти Італії* [ВП] передача заявників (громадян Сомалі та Еритреї) Лівії була здійснена без будь-якого розгляду кожної конкретної ситуації. Італійські органи, які просто посадили заявників на борт корабля, а потім висадили їх у Лівії, не провели жодної процедури ідентифікації. Більше того, персонал на борту військових кораблів не був підготовлений до проведення індивідуальних бесід, і їм не допомагали перекладачі та юристи. Суд дійшов висновку, що видворення заявників мало колективний характер з порушенням положень статті 4 Протоколу № 4 (там само, §§ 185–186).

14. Справа *Грузія проти Росії (I)* [ВП] стосувалася наказів російських судів про вислання тисяч громадян Грузії. Суд зазначив, що, навіть якщо рішення суду було прийняте щодо кожного громадянина Грузії, проведення процедур вислання протягом цього періоду (вересень 2006–січень 2007) і кількість висланих громадян Грузії унеможливили здійснення належного та об'єктивного розгляду конкретної справи кожної особи. Крім того, Росія проводила скоординовану політику арешту, затримання та вислання громадян Грузії. Хоча Суд не ставить під сумнів право Держав на встановлення власної імміграційної політики, проблеми, пов'язані з управлінням міграційними потоками, не можуть виправдати застосування практик, що є несумісними з Конвенцією. Суд дійшов висновку, що вислання громадян Грузії здійснювалося не на підставі належного та об'єктивного розгляду конкретної справи кожної окремої особи, а, отже, було адміністративною практикою, яка порушувала положення статті 4 Протоколу № 4 (там само, §§ 171–178).

15. Справа *Shioshvili та інші проти Росії* стосувалася вислання з території Росії громадянки Грузії на останніх строках вагітності разом з її чотирма малолітніми дітьми. Судом було встановлено порушення у справі матері, оскільки до неї була застосована адміністративна практика вислання громадян Грузії восени 2006 року без належного розгляду їх окремих випадків (§ 71). Такого ж висновку Суд дійшов і у справі *Berdzenishvili та інші проти Росії*, §§ 83–84, стосовно чотирнадцяти громадян Грузії, рішення про вислання яких були прийняті національними судами протягом цього ж періоду.

16. У справі *Sharifi та інші проти Італії та Греції*, Італія депортувала деяких осіб (громадян Афганістану) до Греції, стверджуючи, що відповідно до Дублінської системи (за допомогою якої визначається, яка Держава-член Європейського Союзу є відповідальною за розгляд заяви про надання притулку, поданої в одній з Держав-членів громадянином третьої країни) лише Греція має юрисдикцію для винесення рішення щодо можливих клопотань про надання притулку. Однак, на думку Суду, органи Італії повинні були провести індивідуальний аналіз ситуації кожного заявника, щоб встановити, чи дійсно Греція мала юрисдикцію в цьому питанні, а не депортувати усіх осіб. Жодна форма колективних і невибіркових повернень не може бути виправдана посиленням на Дублінську систему, яка повинна завжди застосовуватися у спосіб, сумісний з Конвенцією. Крім того, Суд взяв до уваги звіти з аналогічними висновками, подані третіми сторонами, що вступили у справу, або отримані з інших міжнародних джерел, в яких описані випадки невибіркового повернення до Греції з боку прикордонних органів Італії в портах Адріатичного моря, з позбавленням відповідних осіб будь-яких матеріальних та процесуальних прав. Відповідно до цих джерел, лише завдяки поступкам прикордонної поліції перехопленим особам без документів допомогли зв'язатися з перекладачем та службовцями, які могли надати їм мінімальну інформацію про процедури, пов'язані з правом на притулок. У більшості випадків вони одразу ж передавалися капітанам поромів для повернення в Грецію. З огляду на всі ці аспекти, Суд дійшов висновку, що негайні повернення, застосовані до заявників, становили колективні та невибіркові вислання на порушення вимог статті 4 Протоколу № 4 (там само, §§ 214–225).

VI. Приклади заходів, що не розглядаються як колективні вислання

17. У справі *Sultani проти Франції*, Суд встановив, що ситуація заявника була розглянута в індивідуальному порядку. У нього була можливість викласти власні аргументи проти його вислання, а національні органи врахували не лише загальну ситуацію в Афганістані, але й ствердження заявника щодо його особистої ситуації та ризиків, які, за його словами, йому загрожуватимуть у разі повернення до його країни походження (там само, § 83, де депортація заявника до Афганістану «колективним рейсом» не була здійснена через проміжний захід, вказаний Судом на підставі правила 39 Регламенту Суду; *Ghulamі проти Франції* (ріш.), де був використаний такий же підхід до примусової депортації до Афганістану; див. також, про відсутність ознак колективного вислання, *Andric проти Швеції* (ріш.); *Tahiri проти Швеції*, рішення Комісії).

18. Жодного порушення не буде встановлено у випадках, коли особисті обставини відповідних осіб були розглянуті в індивідуальному порядку, навіть якщо їх разом забрали до управління поліції, деякі з них були депортовані групами, а накази про депортацію і відповідні листи були складені шаблонними і, відповідно, однаковими формулюваннями і не містили конкретних посилань на попередні рішення щодо процедури надання притулку (*М.А. проти Кіпру*, §§ 252–255, стосовно особи, яка стверджувала, що до неї було застосовано операцію з колективного вислання з групою сирійських курдів; порівняйте обставини у справі *Їонка проти Бельгії*, § 10). Сам факт допущення помилки щодо статусу деяких з відповідних осіб (зокрема, заявника, оскільки наказ про депортацію був виданий, коли провадження з розгляду його заяви про надання притулку ще не закінчилося) не можна розцінювати як такий, що свідчить про наявність колективного вислання (*М.А. проти Кіпру*, §§ 134 та 254).

19. У справі *Khlaifia та інші проти Італії* [ВП], Суд роз'яснив, що стаття 4 Протоколу № 4 не гарантує права на індивідуальну бесіду за будь-яких обставин; вимоги цього положення можуть бути виконані, якщо кожному іноземцю буде дійсно надано можливість подати власні аргументи проти його чи її вислання, і якщо ці аргументи були належним чином розглянуті органами Держави-відповідача (там само., § 248). Заявники пройшли ідентифікацію двічі, їх громадянство було встановлено, і вони дійсно весь час мали можливість, за бажанням, подати аргументи проти їх вислання. Незважаючи на те, що накази про відмову у в'їзді були складені подібними формулюваннями, за винятком персональних даних кожного мігранта, а також те, що значна кількість мігрантів з однієї і тієї ж країни (Туніс) була вислана у відповідний період часу, Суд встановив, що досить простий та стандартизований характер розпоряджень можна пояснити тим, що у заявників не було жодних дійсних проїзних документів і вони не стверджували, що бояться жорстокого поводження у разі їхнього повернення, чи що існують будь-які інші правові перешкоди для їх вислання. Відповідно, те, що ці накази були досить простими та стандартизованими, саме по собі не було необґрунтованим. З урахуванням конкретних обставин справи, з цього слідувало, що фактично одночасне видворення трьох заявників не було підставою для висновку про те, що їх вислання було колективним (там само, §§ 249–254).

20. У справі *Shioshvili та інші проти Росії*, §§ 70–72, та *Berdzenishvili та інші проти Росії*, §§ 81–82, за відсутності будь-якого наказу про вислання, виданого стосовно заявників судом чи будь-яким іншим органом, Суд не міг зробити висновок про те, що вони були об'єктом «заходу, що примушував іноземців, як групу, виїхати з країни». Це залишається справедливим, навіть якщо існуюча у відповідний період часу адміністративна практика змушувала заявників в обох справах боятися арешту, затримання та вислання і тому цілком зрозуміло, що вони могли виїхати з країни в очікуванні наказу про вислання. Тим не менш, хоча ситуація заявників сама по собі може включати елементи примушування до виїзду, її не можна прирівнювати до

рішення про вислання чи іншого офіційного примусового заходу. Суд не виявив порушення вимог статті 4 Протоколу № 4 за таких обставин.

VII. Зв'язок зі статтею 13 Конвенції

Стаття 13 Конвенції – Право на ефективний засіб правового захисту

«Кожен, чий права та свободи, визнані в [цій] Конвенції, було порушено, має право на ефективний засіб правового захисту в національному органі, навіть якщо таке порушення було вчинене особами, які здійснювали свої офіційні повноваження».

Ключові слова HUDOC

Effective remedy (Ефективний засіб правового захисту) (ст. 13) – Arguable claim (Спірна скарга) (ст. 13) – National authority (Національний орган) (ст. 13)

21. Поняття ефективного засобу правового захисту відповідно до статті 13 Конвенції передбачає, що засіб правового захисту може запобігти реалізації заходів, що суперечать Конвенції та можуть мати незворотні наслідки. Отже, реалізація таких заходів до перевірки їх сумісності з Конвенцією національними органами суперечить статті 13 (*Їонка проти Бельгії*, § 79). Це означає, що для виконання вимог статті 13 Конвенції в поєднанні зі статтею 4 Протоколу № 4 засіб правового захисту повинен мати ефект призупинення (*там само*, §§ 77–85, стосовно ефективності засобів правового захисту в *Conseil d'État (Державній раді)*). Однак, слід зазначити, що відсутність ефекту призупинення рішення про вислання саме по собі не є порушенням статті 13 разом зі статтею 4 Протоколу № 4, коли заявник не стверджує, що існує реальний ризик порушення прав, гарантованих статтями 2 або 3, в країні призначення (*Khlaifia та інші проти Італії* [ВП], § 281). У такій ситуації Конвенція не накладає на Державу безумовне зобов'язання гарантувати засіб правового захисту з автоматичним призупиненням, а лише вимагає, щоб відповідна особа мала дійсну можливість оскаржити рішення про вислання шляхом достатньо ретельного розгляду своїх скарг, проведеного незалежним та неупередженим національним судом (*там само*, § 279).

22. Відсутність будь-якої національної процедури, яка б дозволяла потенційним особам, що звертаються з проханням про надання притулку, подати свої скарги на підставі положень Конвенції (відповідно до статті 3 Конвенції — заборона катування та нелюдського або такого, що принижує гідність, поводження — та статті 4 Протоколу № 4) до компетентного органу й отримати ґрунтовну та повноцінну оцінку своїх клопотань перед примусовим виконанням вислання, може також призвести до порушення статті 13 Конвенції (*Hirsi Jamaa проти Італії* [ВП], §§ 201–207; *Sharifi та інші проти Італії та Греції*, §§ 240–243). За деяких обставин існує чіткий зв'язок між примусовим виконанням колективних вислань і тим фактом, що відповідні особи були фактично позбавлені можливості подати клопотання про надання притулку або доступу до будь-якої іншої національної процедури, що відповідає вимогам статті 13 (*там само*, § 242).

23. Однак, оскільки відсутність ефективних та доступних засобів правового захисту розглядається також відповідно до статті 4 Протоколу № 4 самостійно, Суд може вважати, що у конкретній справі немає необхідності розглядати цей аспект окремо відповідно до статті 13 Конвенції (*Грузія проти Росії (I)* [ВП], § 212).

Перелік цитованих справ

Цитована в цьому Посібнику судова практика включає винесені Судом постанови або рішення, а також рішення або доповіді Європейської комісії з прав людини (надалі – «Комісія»).

Якщо не вказано інше, усі посилання стосуються постанови по суті справи, що була винесена Палатою Суду. Аббревіатура «(ріш.)» вказує на те, що наводиться цитата з рішення Суду, а аббревіатура «[ВП]» на те, що справа розглядалася Великою палатою.

Гіперпосилання на цитовані справи в електронній версії Посібника ведуть до бази даних HUDOC (<http://hudoc.echr.coe.int>), яка забезпечує доступ до практики Суду (Великої палати, постанов і рішень Палати та Комітету, комунікованих справ, консультативних висновків і правових оглядів з Інформаційного бюлетеня про судову практику) і Комісії (рішення і доповіді), а також резолюцій Комітету міністрів.

Суд виносить свої постанови і рішення англійською та/або французькою мовою – двома офіційними мовами Суду. База даних HUDOC також містить переклади багатьох важливих справ на більш ніж тридцять неофіційних мов, а також посилання на близько сотню онлайн зібрань судової практики, підготовлених третіми сторонами.

—А—

Alibaks та інші проти Нідерландів, № 14209/88, рішення Комісії від 16 грудня, Рішення та доповіді 59
Andric проти Швеції (ріш.), № 45917/99, 23 лютого 1999 р.

—В—

Becker проти Данії, № 7011/75, рішення Комісії від 3 жовтня 1975 р., Рішення та доповіді 4
Berdzenishvili та інші проти Росії, № 14594/07 та 6 інших, 20 грудня 2016 р.
Berisha та Haljiti проти колишньої Югославської Республіки Македонія (ріш.), № 18670/03, ЄСПЛ 2005-VIII (витяги)

—С—

Čonka проти Бельгії, № 51564/99, ЄСПЛ 2002-I

—D—

Dritsas проти Італії (ріш.), № 2344/02, 1 лютого 2011 р.

—G—

Грузія проти Росії(I) [ВП], № 13255/07, ЄСПЛ 2014 (витяги)
Ghulami проти Франції (ріш.), № 45302/05, 7 квітня 2009 р.

—H—

Hirsi Jamaa та інші проти Італії [ВП], № 27765/09, ЄСПЛ 2012

—K—

K.G. проти Німеччини, № 7704/76, рішення Комісії від 1 березня 1977 р.
Khlaifia та інші проти Італії [ВП], № 16483/12, ЄСПЛ 2016 (витяги)

—M—

M.A. проти Кіпру, № 41872/10, ЄСПЛ 2013 (витяги)

—O—

O. та інші проти Люксембургу, № 7757/77, рішення Комісії від 3 березня 1978 р.

—S—

Sharifi та інші проти Італії та Греції, № 16643/09, 21 жовтня 2014 р.
Shioshvili та інші проти Росії, № 19356/07, 20 грудня 2016 р.
Sultani проти Франції, № 45223/05, ЄСПЛ 2007-IV (витяги)

—T—

Tahiri проти Швеції, № 25129/94, рішення Комісії від 11 січня 1995 р.